

Bir Müslüman Olarak Hz. Peygamber'e İmanı Niçin Gerekli Görüyoruz?

Gürbüz DENİZ*

Allah'ın müteselsilen peygamberler göndermiş olması, tecrübî olarak da peygamberlerin insanlığın hayatında etkin bir yer almış olmaları bizleri, peygamberliğin insanlık için zorunlu olduğu kanaatine götürmektedir. Kur'an-ı Kerim'de ifade edildiği üzere, "Biz rasûl göndermedikçe azap etmeyiz."¹ ayeti Allah indinde peygamberlerin insanların hidayete ermeleri için gerekli olduğunu ifade etmek içindir. Peygamberlerin, insanları kendilerine çağırdukları esasların, insanların tabii-fitrî yapılarına uygun olması dolayısıyla da peygamberlik, insanlık için ulvi bir makam konumuna gelmiştir. Çünkü nübüvvet müessesesinde nebî her ne kadar beşer ise de, getirdiği/tebliğ ettiği enbâ (haberler) ilahidir. Eğer peygamberlerin getirdikleri ve getirdiklerini pratize etmeleri Allah yanında bir gerekliliği arz etmeseydi herhalde Allah peygamberleri göndermezdi. Bu itibarla İslâm düşünce geleneğinde nübüvvet, aklen mümkün, Allah'ın hikmeti açısından ise vacib (zorunlu) kabul edilmiştir². Çünkü nübüvvet toplumu zihnen ve amelen düzenleyen, bu düzenlemeye ön ayak olan bir görev gibi belirginleşmiştir.

İbn Sinâ'nın da ifade ettiği üzere, bir toplumun sağlıklı olabilmesi; toplum bireylerinin toplumu tamamlayabilmek için bazı yeteneklere sahip olmalarıyla mümkündür. Fırıncının, terzinin, bakkalın toplumu tamamlamak için görevlerini yerine getirmeleri gibi³. Aynı şekilde toplumu inanç ve amelde bir arada tutacak peygambere de ihtiyaç vardır. Yani

* **Yrd.Doç.Dr.**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

1 İsra, 17/15

2 İbn Sinâ, *eş-Şifâ (İlâhiyat)*, Thk. G.C. Anawati, Sait Zayed, y.y. t.y., s. 446; Salih Sabri Yavuz, *İslâm Düşüncesinde Nübüvvet*, İstanbul tarihsiz, s. 87.

3 İbn Sinâ, *Kitâbu's-Şifâ (Metafizik)*, çev. Erem Demirli-Ömer Türker, İstanbul, II. cilt, 2005, s. 187, 188.

toplumun düzenli, tutarlı, başarılı ve mutlu olmasının temel şartlarından birisi de toplumun kabul ettiği ve kendisinin de getirdiği yasalarına uyduğu bir peygamberi kabul etmelerinin gerekliliğidir.

Bu gereklilik şu özelliklere sahip insanlarda taşahhus (şahıslaşır) eder.

1. Peygamberin insan olması

2. Peygamberin diğer insanlarda bulunmayan bir özelliğe sahip olması⁴

Peygamberin melek veya insan olmayan başka bir varlık olarak insanlarla muhatap olması eşyanın tabiatına aykırıdır. Çünkü insanla iletişim ancak onun cinsinden olan, kendi cinsini en iyi tanıyan ve yine kendi cinsinin bütün özelliklerini nefsinde taşıyan bir insanla mümkündür. Yani şartlara ve duruma göre tavır ve fikir belirtme/belirleme yetki ve salahiyetine sahip bir varlıkla, nebilik varlık sahasına çıkar. Bu nedendir ki peygamberin insan olması zorunludur.

Peygamberin insan olması zorunlu iken, onun alelade insanlardan bir farkı yok ise insanların onun üstünlüğüne inanması, onun dediklerine harfiyen uymaları insanlardan beklenemez. O halde peygamberin alelade insanların sahip olduğu bir takım özelliklerden farklı bazı lütuflara sahip olmaları da zorunludur. Bu zorunluluğun birincil ve vazgeçilmez şartı; peygamberin gayb âlemiyle iletişim kuruyor olmasıdır. Bizim için gayb âlemi, peygamberler için zahir âlem hükmündedir. Peygamberlerin gayb âlem adına ortaya koydukları en temel ve esaslı inanç, gaybten insanlara ilim aktarıyor olmalarıdır⁵. Eğer bir insan, bir peygambere inanıyorsa, onun getirdiği ilmin (Kitab'ın) mutlak bilgi olduğunu da tasdik ediyor demektir. Bu tasdik (doğrulama) içinde kuşkuya ve tenkide mahal yoktur.

Peygamberlerin ilâhî âlemden, müşahhas varlık alanına taşıdıkları, kendilerinin zorunlu olmalarına vesile olan, peygamberden başka hiç kimsenin yapmaya ve insanları bu hususta ikna etmeye güç yetiremeyecekleri üç önemli esas bulunmaktadır. Bunlar: Tevhid, ahirete iman ve nübüvettir.⁶ Bu itibarla; Peygamber:

⁴ A.g.e., s. 188 ; İlhan Kutluer, *Akıl ve İtikad*, İstanbul, 1996, s.96

⁵ Ebû Nasr Fârâbî, *el-Medinetu'l-Fâzıla*, (Takdim: Dr.el-Bîr Nasrî Nadir), ?, Beyrut, s. 120; İlhan Kutluer, A.g.e. s,88

⁶ Ebû Hamid Gazzâlî, *Feysalu't-Tefrika* (Mecmuatu'r-Resail-i İmam Gazzâlî içinde), Beyrut 1996, s. 247; İbn Sinâ, *Tefsir-i Suretu'l-A'lâ (et-Tefsiru'l-Kur'anî ve'l-Lugatu's Sufiyye fi Felsefi İbn Sinâ içinde)*, Th. Hasan Âsî, Beyrut 1983, s. 100-103.

1. "İnsanlara tek ve kudretli yaratıcılarının olduğunu, O'nun gizli ve açığı bildiğini ve emrine itaatin O'nun hakkı olduğunu bildirir."⁷

Rabbin tek ve kudretli olması, işinde ortak kabul etmemesi anlamındadır. Gizli ve açığı bilmesi; geçmiş, gelecek ve şimdiki hep şimdi olarak bir "an"da bilmesidir. Allah için geçmiş ve geleceği biliyor demek dilin ilâhî alanla ilgili yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Allah eğer her şeyi bütün zamanlarda ve mekânlarda ezelden ebede kadar olanı ve olabilecekleri tek bir anda bilmiyorsa, insanların O'na teslim olmalarının ve O'na güvenmelerinin (iman etmelerinin) bir değeri ve yüceliği yoktur. Çünkü duasına icabet eden, kendisine güven duygusu aşıl原因, yalnızlığına cevap veren, insanı huzura erdiren insanın her hal ve durumunu bilen bir yaratıcıya insanların ihtiyacı vardır. Ve insanların bu varlık dünyasında ömürleri boyunca aradıkları da öyle bir yaratıcı, güven verici güçtür.

Peygamberin tebliğinin büyük kısmı insanları böylesine yüce ve mutlak bir varlığa inanmaya yönlendirmek, inandırmak ve ikna etmeye uğraşmakla ilgilidir.

Allah (c.c.) her şeyi biliyor ve kuşatıyor ise bu bilginin yönlendirmesi doğrultusunda bir hayatı yaşamaya gayret etmek elbette salim aklın teşvik ve takdir ettiği bir durum olmalıdır. Hayatında, O'nun buyruklarını yapana O, bu dünyada iç huzuru/tatmin gelecekte ise korkularından emin olmayı sağlar.

2. Peygamberin ikinci esaslı görevi, insanları ahiretin varlığına inanmaya çağırmasıdır. İnsanların tabiatı, her zaman gelecek hususunda kuşku ve korkuyu bünyesinde barındırmıştır. Bu kuşku ve korkuların en büyüğü; insanın bu dünya hayatı sona erdiğinde, dost ve yardımcılarının, kendi akıl ve iradesinin işe yaramadığı bir zamanın varlığının insanın ve him dünyasında insanı ürküntüye sürüklemesidir. İşte böyle bir durumda insana güvence veren/insanı teskin eden yegâne sığınak ahiretin/meadın varlığına inanmaktır. Bu haliyle meada inanmak doğrudan ontik bir karakter arz etmektedir. Varoluşsal olarak da insanın dünya hayatı boyunca bireysel bütün gayretlerine rağmen adaleti ne kendi nefsinde ne de toplum hayatında tam tecelli ettirememesi nedeniyle insan görülür ve görülmez bütün yapıp edilenlerde mutlak adaletin tecelli edeceği bir yeri arar. Bu beklentinin gerçekleşeceği yer, herkesin eşit/adil bir şekilde yargılanacağı ahiret hayatının varlığına insanların inanmasıyla mümkündür. Bu-

⁷ İbn Sinâ, a.g.e., s. 188-189.

nunla beraber peygamberlerin insanları bu hususta ikna ettikleri en önemli meselelerden birisi ise insanların yok olup unutulma korkularından onları emin kılmalarıdır. Ölüm karşısındaki acziyet, insanın yok olup unutulacağı vehmini insana her gün hatırlatmaktadır. Bu değişmez kadim sorunun tek ilacı ümittir. Bu ümit ise ahirete, yani yeniden dirilişe inanmakla kazanılır. İster binlerce, isterse milyonlarca yıl olsun ölüp dönmeyen insanların durumuna rağmen insanlar hâlâ ahiretin varlığına inanıyorlarsa “bu inanç, insanın değişmez fitrî bir gerçeği olmuştur” dememizde bir sakınca olmamalıdır. Tecrübî olarak denenmemiş olmasına rağmen, peygamberlerin inanmaya davet ettikleri bu husus onların hakikatin temsilcileri olduğu gerçeğine bizleri sevk etmektedir.

3. Peygamberliğin/peygamberimizin getirmiş olduğu mücerred inanç esasları insanların amelî olarak kendilerine çeki düzen vermeleri/amellerini Allah, kul ve nefisleri bağlamında hayrın tecellisi için gayretlerini gerektirmektedir. Bu husus Kur'an'da belirtildiği gibi öncelikle Peygamberin örneğinde (üsve) esaslı bir yer tutmaktadır. Biz bunu nübüvvetin insanlık hayatındaki en önemli konumu olarak görmekteyiz.

Peygamber Efendimiz tealluh etmesiyle⁸ (Yüce Yaratıcının esmasının kendisinde tecelli etmesiyle) diğer insanlardan ayrılır. Tealluh ne demektir? Kısaca ifade edecek olursak peygamberin Allah'a benzeme gayretidir. Allah'a benzeme gayreti ilk etapta bizde tuhaf bir tepki doğursa da sözün doğru ifadesi budur. Şöyle ki, bir peygamber Allah'ın zatını değil isim ve sıfatlarını ne kadar kendi nefsinde tecelli ettirebiliyorsa o kadar yüce ve büyüktür. Peygamber Hz.Allah'ın esmasını kendisinde tecelli ettirdikçe/O'nunla çok yakın bir bağ kurar. Bu bağ vasıtası ile de alelade insanların yapamadıklarını Allah'ın Kadir, Âlim, Kahhar sıfatlarını kendisinde tecelli ettirerek yapar. Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya gidişi bu kabildendir. Ancak şunu da hemen belirtelim, hiçbir peygamber Allah'ın esmasını mutlak anlamda hiçbir zaman kendi nefsinde tecelli ettiremez/ettirememiştir. Ancak peygamberler zamanla ve mekânla kayıtlı bazı tecellileri yakalayabilirler. Bu kayıtlı tecellilerin bile ne büyük lütuflar içerdiğini peygamberlerin hayatını öğrendiğimizde anlayabiliyoruz.

Bilindiği üzere tabiatın da yasası olan, bir varlık başka bir varlığa ne kadar yakın ise zamanla onun özelliklerini kendi üzerinde taşımaya başlarlar. Tıpkı ateşin içerisinde yeterince bekletilen demirin, ateşin özelliği

⁸ İbni Sina, *Kitabu's-Şifa (Metafizik)*, İstanbul, 2005 s.194

olan yakma yeteneğine ulaşması gibi⁹. Bu tarzdaki bir kurbiyet, peygamberlere unsurî olan tabiata da hükmedebilecekleri gücü verir.¹⁰ Böylece de peygamberler gerek ibadetleriyle, gerekse de bilgileriyle Allah'a olan yakınlıklarını kendi hayatlarında izhar ederler.

Bu bağlamda Hz.Peygamber hem insanlar ve hem de peygamberler arasında Allah'a en yakın olan nebî olduğu için; Allah'ın esması onda daha çok ve daha belirgin bir tarzda ortaya çıkmıştır. Bu dışa yansıma hem nazarî ve hem de amelî alanlardadır. Bu açıklamalar doğrultusunda, Hz.Peygamber hakkında şunları ifade etmemiz, bir hakikatin ve bir gerçekliğin ikrarı sayılmalıdır. Şöyle ki: Hz.Peygamber insanların en âlimi idi. Çünkü Allah'ın ilim sıfatı onda daha çok tecelli etmişti. Bunun gibi insanların haksızlığa karşı en çok karşı çıkanı idi. Çünkü Allah'ın Celal ve Adil sıfatları onun hayatının ayrılmaz esası olmuştu. Hz.Peygamber insanların en merhametlisi idi. Çünkü Allah'ın Rahman sıfatı en çok onda varlık alanına çıkmıştı. Hz.Peygamber insanların en şefkatlisi yaratılanlara karşı en seveceni idi. Çünkü Allah'ın Vedûd isminin gereği onun en derununa sirayet etmişti. "Nebî (a.s.) eşyayı batınî duyuları ile görürdü. Biz ise önce görür sonra biliriz. Nebî ise önce bilir, sonra görürdü."¹¹ Bu itibarla, o, Rabbinin vahyetmesiyle gaybın perdelerini yırtan, orada olanları güneşin dünyayı aydınlatığı gibi apaçık gören idi¹². Bundan dolayı da kendisine ne teklif edilirse edilsin, doğru bildiğinde asla caymamış ve doğru bildiğini var kılmak için bütün gayretlerinin yanında gerektiğinde canını feda etmeyi ihmal etmeyeceğini de hayatının her aşamasında göstermiştir.

İnsanlık neden peygambere ihtiyaç duyar? Öncelikle insanın tecrübî olarak ulaşamayacağı hususlarda peygamber, insanı bilgi sahibi kılar. Çünkü Kutsal Kitapların içerdiği birçok nazarî ve amelî bilgi öğrenmekle değil, ancak ve ancak vahiyle elde edilebilecek türden bilgilerdir. Bu bilgilerin de gayba ait birtakım haberler veren ayetler ihtiva etmeleri zorunludur¹³. Böylece insan bu dünyada Allah indinde neyin doğru ve neyin

⁹ Yusuf Ziya Yörükân, *Şihabeddin Suhreverdî ve Nur Heykelleri*, İstanbul, 1998, s.117.

¹⁰ İlhan Kutluer, *Age*, s.101,102 Mesut Okumuş, *Kur'an'ın Felsefî Okunuşu/İbn Sinâ Örneği*, Ankara 2003, s.175.

¹¹ İbn Sinâ, *er-Risâletü'l-Arşîyye (Mecmû-u Resâil-i eş Şeyh er-Reis içinde)*, Dekkan 1354, s. 12.

¹² Bkz. Kur'an-ı Kerim, 72/26.-28

¹³ Hüseyin Sarıoğlu, *İbn Rüşd Felsefesi*, İstanbul 2003, s. 225. Ayrıca bu tür inançların kaynağı için bkz. Kur'an-ı Kerim 17/88, 29/48, 62/2, 7/127.

yanlış olduğunu farkederek hayatını ona göre tanzim eder. Bunun yanında geleceğe ilişkin korku ve şüphelerini güvence altına alarak, kendisiyle tutarlı olmasını sağlamış olur. Belki en önemlisi, insanlığa örnek bir insan nasıl yaşar/nasıl davranır/nasıl severi/ peygamberler insanlığa gösterir. Hz.Peygamberin Allah adına tebliğ ettikleri ile yaptıklarının tutarlılığı ona inananları onun hayatını örnek alma noktasında her zaman cezbetmiştir.

Hız.Peygamberin bizler için cazip olan özelliklerini şu şekilde özetlememiz mümkündür: “Resûlullah'ın (s.a.v.) ışık saçan (sirâcen munîrâ) insanîyetini ortaya koyduğumuzda, onun hayatıyla, başka hiçbir hayat rekabet edemeyecektir.. Çünkü Peygamber, Âdemî mükemmelliğiyle bütün insani üstün meziyet ve hasletleri şahsında toplamıştı. Onda ve onun hayat tarzında, insanlık durumunun olası en yüksek noktaları gerçekleşmiş ve ifşa edilmiştir.

Hız.Peygamber insanların en cömerti idi. Onun yanında hiçbir dinar ve dirhem akşamlamamıştır.

Ayakkabılarını kendisi onarır, elbiselerini yamardı. Hanımlarına yardım eder, ekmeğini kendisi yapardı.

Hayâca insanların en ilerisinde idi. Gerek hür insanların, gerekse kölelerin davetine icabet ederdi.

Yüce Allah'ın emir ve yasaklarının yerine getirilmesi hususunda, gösterilen duyarsızlıklara kızardı. Fakat nefsi için asla kızmazdı. Hakkı, nefsi-ne ve ashabına zarar getirse dahi yerine getirirdi. Neyi hazır bulursa onu yer, bulduğunu geri çevirmez, helâl olanı yemekten ise sakınmazdı.

Hastaları ziyaret eder ve cenazelerde bulunurdu. Tevazu bakımından insanların en ilerisinde idi. Kibirli olmaksızın, insanların en vakarlısıydı. Sözü uzatmaksızın insanların en beliği, güler yüzlülük yönünden insanların en güzeliydi.

Dünya işlerinde onu korkutup, tedirgin edecek hiçbir şey yoktu. Bulduğunu giyerdi. Bazen Yemen'de imal edilen bir kürk, bazen de yünden yapılmış bir gömlek... İmkanları ölçüsünde sahip olduğu bineğe binerdi. Bazen ata, bazen deveye, bazen kızıl bir katıra, bazen de merkebe... Bazen yaya, yalınayak, abasız, sarıksız ve kalensüvesiz yürürdü. Güzel kokuları sever, kötü olanları sevmezdi. Akrobalarına sıla-i rahim yapar, fakat onlardan daha üstün olan kimseye onları tercih etmezdi. Hiç kimseye cefa vermez; özür dileyenin özrünü kabul ederdi. Şaka yapar, fakat hakikat olmayan bir şeyi söylemezdi. Tebessüm yüzünde eksik olmazdı. Mübah oyunları görür, yasaklamazdı. Zevcesiyle yarışrdı. Hiçbir krala krallı-

ğından dolayı itibar etmezdi. Fakiri ve kralı eşit bir şekilde Allah'ın varlığına davet ederdi.

Cehalet içinde kıvranan bir memlekette fakr u zaruret içerisinde koyun çobanlığı yapmış ve çölde annesiz ve babasız yetim olarak yetişmişti. Buna rağmen, Cenab-ı Hak ona ahlâkların en güzellerini, övülen yolları, geçmiş ve geleceğin haberlerini öğretti. Ahirette kurtuluş ve zafere vesile olan yolları gösterdi. Vacip olanın gerekliliğini, gereksiz olanın ise terkini öğretti.”¹⁴ Ve müminler de sonuna kadar ona güvendi ve onunla/ve onun getirdikleriyle beraber hareket ettiler. Çünkü o, emin sıfatını hem sözüyle ve hem de davranışlarıyla ortaya koymuştu. Kısaca Hz.Peygamber, kendisini asla müminlere buyurduğu kuralların üstünde görmedi. Aksine o, dostlarına/arkadaşlarına emrettiğinden çok daha fazla ibadet yaptı, zekât verdi.

Peygamberlerden özellikle de Hz.Peygamber'den başka hiçbir bilge, filozof, hekim, kral yukarıda çok özet olarak sunmaya çalıştığımız Hz.Peygamberin özelliklerinin değil hepsini bir kısmını bile hayatlarında ortaya koyamamışlardır.. Buradaki iddiamız tarihin bize naklettiklerinin şahitliğidir. Bu durumu ulu filozofumuz İbn Sinâ da şöyle ifade etmektedir: “Başkalarını kemâle erdirebilecek kadar güçlü olanlar nebîdir. Nebîlik makamı makamların en yücesi ve en mükemmelidir.”¹⁵

Öyleyse insanlığa “efradını cami ağyarını mani” bir tarzda örneklik yapmak için peygamberlik gereklidir. Bunun bir sonucu ve Allah'ın bir lütfu olarak peygamberler bize gönderilmiştir. Bizler de onlara inanmaktayız.

“Andolsun ki içlerinden, kendilerine Allah'ın âyetlerini okuyan, kendilerini temizleyen, kendilerine Kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle Allah, müminlere büyük bir lütufta bulunmuştur.”¹⁶

¹⁴ T.J.Winter (Abdülhalim Murad), *Postmodern Dünyada Kibleyi Bulmak*, Tercüme: Ömer Baldık-Muhammed Şeviker, İstanbul, 2003, s.56-58.

¹⁵ İbn Sinâ, *Tefsîru Suretu'l-A'lâ (et-Tefsîru'l-Kur'anî içinde)*, s.99, 100.

¹⁶ Al-i İmran 3/164.